

Maximiliano FUENTES CODERA: *El campo de fuerzas europeo en Cataluña. Eugeni d'Ors en los primeros años de la Gran Guerra*, Lleida, Pagès Editors S.L. i Universitat de Lleida, 2009, 312 pàgines.

Es tracta d'un producte que no desdiu gens dels límits —positivament entesos— propis del gènere al qual pertany: el de tota tesi doctoral ben feta.¹

Hi trobem, en conseqüència: un aparat bibliogràfic oportú i adient;² una recerca aprofundida en fons arxivístics no sempre prou coneguts o prou tinguts en compte;³ una aportació documentadament vàlida no sols per al millor concixement del tema central de l'estudi (degudament explicitat ja en el títol), sinó també com a síntesi explicativa del rerefons en què aquest a grans trets s'emmarca.

En un tal sentit, sense dir res de no sabut, els capítols dos i tres (el primer és dedicat a una introducció convencional) resulten tanmateix útils per fer avinent de nou, de manera clara i concisa, d'una banda, la deriva bel·licista, irracionalista i antiliberal de part substantiva de l'emergent intel·lectualitat europea durant el tombant de segle XIX-XX, i, d'altra banda, per replantejar les causes de la neutralitat adoptada per l'Estat espanyol davant la conflagració, tot analitzant alhora les motivacions ideològiques i socials que van polaritzar l'opinió pública entre francòfils i germanòfils.

Corol·lari d'aquesta primera part de la recerca és la constatació (corroborada després també a propòsit d'Ors, p. 159) de fins a quin punt la guerra europea va actuar com a cor-relat de les expectatives de futur, en clau interna, tant per a Catalunya com per al conjunt de la societat espanyola (p. 82, 98-99, 105).

Com no podia ser altrament atès el títol, el moll de l'os de tot el treball són els capítols centrats en la figura d'Ors i, més en concret, en allò que veritablement importa: els textos que aquest va generar —des de les *Lletres a Tina*⁴ fins a les gloses de l'*Ampli Debat*, passant pels manifestos dels Amics de la Unitat d'Europa— per intentar explicar-se i explicar —i alhora també, en certa mesura, per exorcitzar— les raons del daltabaix que assolava Europa

1. En el reduït apartat d'esmenes i objeccions a fer-hi, heus aquí les següents: a) el terme correcte és *Lebensphilosophie* (p. 29); b) «la calle Spiegelgasse» (p. 177) [*Gasse*, en alemany del sud, és el mot per dir «carre»; «à pans symétriques» (p. 31) [més aviat deu ser «*paris*», oi?]; c) no és «Jordi Rubio» (p. 100) sinó Jordi Rubió, ni «Isidro Novell» (p. 111) sinó Isidro Nonell, ni Eudald Duran Reynal (p. 165; p. 264, n. 27) sinó Eudald Duran Reynals; d) Paradox (p. 287, n. 10) era el pseudònim de Màrius Aguilar; e) el primer a descobrir l'autèntica data del naixement d'Ors no va ser l'autor aquí adduït (p. 107, n. 2), sinó, ja molt abans, Enric Jardí a E. JARDÍ, *Eugeni d'Ors. Vida i obra*, Barcelona, Aymà, 1967, 17, *suum cuique*; f) la remissió a certs tipus de documents (p. 121, n. 44; p. 256, n. 2 i 3; i, més en general, *passim*) sempre és més explicatiu fer-la amb adduïment de la data més que no pas de l'edició; g) com aquesta mena d'obres no guanyarien i esdevindrien molt més operatives si se les proveís d'uns índexs de noms i de temes!

2. No hauria estat potser de més la presa també en consideració d'O. COSTA RUBIAL, *L'imaginari imperial. El Noucentisme català i la política internacional*, Barcelona, Institut Cambó, Editorial Alpha, 2002.

3. A destacar, entre els quals, els següents: Archives Ministère des Affaires Étrangères. Correspondance politique et commerciale. Guerre 1914-1918. Espagne; fons de la Bibliothèque Nationale de France, Site Richelieu. Département des Manuscrits Occidentaux. Correspondance Fonds Romain Rolland; Biblioteca de Catalunya. Secció de Manuscrits. Documentació d'Eugeni d'Ors.

4. Sobre el referent real del personatge i l'al·lusió que aquí s'hi fa (p. 142, n. 11), és de consulta obligada l'article del mateix Ors «Nueva aparición de Tina», publicat d'antuvi al diari *Arriba* (26-VIII-1951), p. 11, i més recentment aplegat a E. D'ORS, *Confesiones y recuerdos*, València, Pre-textos, 2000, 99-103.

i, amb ella, el miratge sobredimensionat que se n'havia fet des d'una certa Espanya i, en especial, des del catalanisme.

La meritòria tasca de l'autor ha consistit llavors a fer un resseguiment circumstanciats dels escrits orsians referents al conflicte i de la controvertida recepció de què aquests van ser objecte. Les conclusions que se n'extreuen no capgiren allò que ja sabíem sobre l'arriscat equilibristic d'Ors en aquella difícil conjuntura. Però hi arribem ara, a aquelles, amb més d'informació provada, amb més de fonamentació contrastada, amb més de demostració empírica.

En aquest darrer aspecte, val a dir que el llibre de Fuentes Codera és d'aquells que, podent, no s'aventura tanmateix a estirar més el braç que la màniga. Els fets són els fets. *Intelligenti pauca*, doncs.

No cal, per tant, emfasitzar la solitud d'Ors en promoure, a nivell cultural i filosòfic, un debat sobre la contesa, el qual —a un tal nivell almenys— o bé no interessava els principals dirigents del regionalisme lligaire (p. 251), o bé enfurismava els qui sols sabien enjudiciar aquella des de la visceralitat més *chauvine* (p. 178-186, 197-221, 229-233). No és menester tampoc subratllar la tremenda ingenuïtat de representants del catalanisme alienadament embadocats per França (p. 104) i les restitucions territorials (1) que alguns incauts se'n prometien (p. 278).⁵ Ni potser no és així mateix necessari ponderar més del compte la integritat moral i la conseqüència intel·lectual de qui, a desgrat de fer-ho des de premisses idealitzants i subsegüentment esbiaixades, va saber això no obstant gosar assumir actituds equànimes i esbossar respostes honestes davant l'esfondrament del món aquell de la suposada *Belle Époque* (p. 287, 290).

En qualsevol cas, vet aquí un estudi que ajuda a entendre una mica més aquell vell Xènius que, al marge de la seva trajectòria posterior (o potser tot just perquè aquesta fou com fou), possiblement s'agradaria avui de poder llegir-lo.

JOSEP MURGADES

Montserrat DUCH PLANA (ed): *La II República espanyola: perspectives interdisciplinàries en el seu 75è aniversari*, Tarragona, Universitat Rovira i Virgili, 2008, 304, pàgines.

La Universitat Rovira i Virgili ha tingut des de fa molts anys un paper notable a l'hora d'impulsar debats, estudis i col·loquis sobre la Segona República espanyola. Tal com ens explica Mercè Jordà Olives, en el pròleg a *La Segunda República espanyola*, tot just iniciar-se la dècada dels vuitanta del segle passat, mentre estàvem encara en plena transició, un grup de professors i professores d'aquesta universitat van decidir que calia commemorar el cinquantenari de la proclamació de la República, com homenatge a un règim polític que havia donat pas a l'única etapa democràtica que havia viscut Espanya fins llavors.

El resultat immediat d'aquesta decisió fou la convocatòria d'un col·loqui, que es va celebrar el 1981, en el que hi van participar nombrosos historiadors —alguns d'ells de reconegut prestigi mundial, com Edward Malefakis, Gabriel Jackson o Tuñón de Lara, entre altres— i al que s'hi van enviar unes 400 comunicacions. El col·loqui es va complementar amb diverses activitats: una taula rodona, una exposició bibliogràfica i la projecció de pel·lícules i docu-

5. Hauria anat aquí com anell al dit citar l'article d'Enric Ucelay Da Cal «Wilson i no Lenin: l'esquerre catalana i l'any 1917», *L'Avenç*, núm. 9 (octubre 1978), p. 53-58 i, més concretament, l'anècdota que hi reporta (p. 57) sobre Clemenceau traient-se del davant sense contemplacions uns comissionats catalans.